

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for Naturstyrelsens arealer

i Natura 2000-område nr. 43
Klitheder mellem Stenbjerg og Lodbjerg

Titel:

Natura 2000-plejeplan for
Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-
område nr. 43 Klitheder mellem
Stenbjerg og Lodbjerg

Udgiver:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

År:

2012

Foto:

Forside: Katrine Krogh Andersen
Øvrige: Henrik Schjødt Kristensen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse
G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

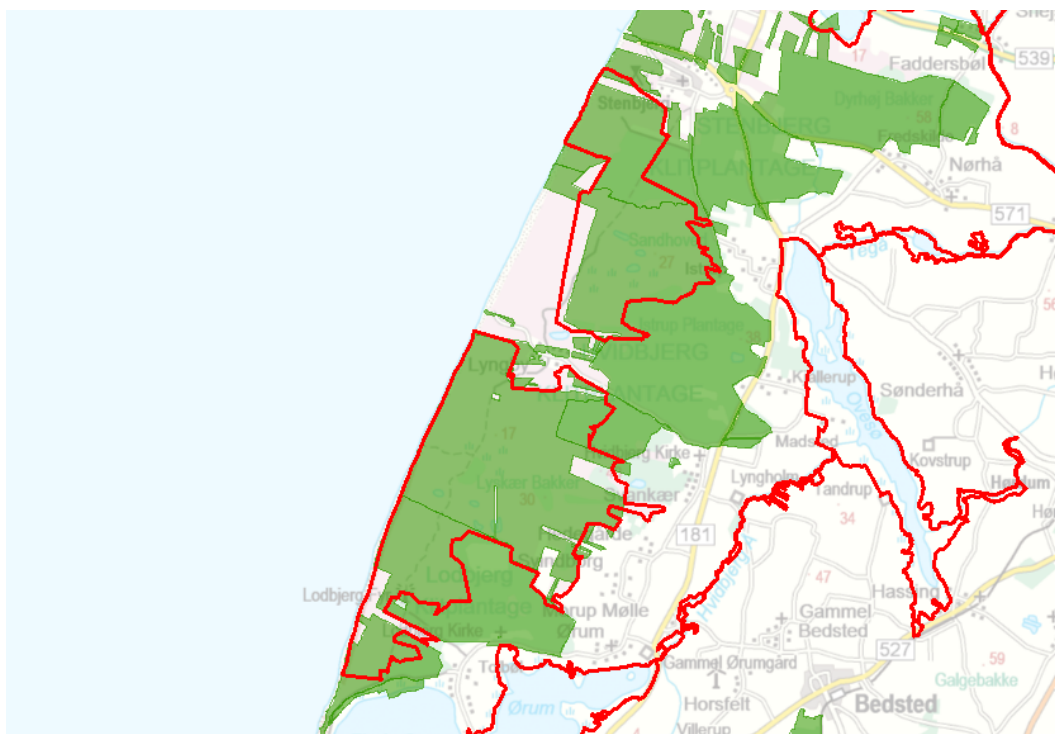
978-87-7279-846-2

Må citeres med kildeangivelse.

Generelt

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for 246 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N43 *Klitheder mellem Stenbjerg og Lodbjerg* og vedrører Naturstyrelsens arealer på 2616 ha.

Billede 1 Oversigt over Natura 2000-områdets afgrænsning (rød streg) og styrelsens arealer (stærk grøn farve) i området.

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper, skovnaturtyper og arter. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan.

For supplerende læsning henvises til enhedens driftsplan. Link:

<http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Skov/Statsskovene/Drift/Driftsplan/>

Naturstyrelsen skal udarbejde et resumé af plejeplanen, som skal indgå i en kommunal/statslig Natura 2000-handleplan. Dette resumé er indsat som bilag 1.

Der er udarbejdet en såkaldt miljøvurdering ("SMV") af plejeplanen. Den er indsat som bilag 2.

Plejeplanen skal senest være gennemført med udgangen af år 2015, dog 2021 for skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.

Billede 2 Klitheden nord for Lodbjerg Fyr.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 2.918 hektar.

Området består af to store delområder med klitnatur grænsende op til Stenbjerg, Hvidbjerg og Lodbjerg Klitplantager. Her findes nogle af landets fineste arealer med klitnatur samt et værdifuldt fugleliv og flere sjældne planter. Terrænet i området er mod vest kuperet med forskellige tørre klittyper, mens det mod øst er mere jævnt med flere klitlavninger og enkelte småsøer.

I området findes flere naturtyper, som i kraft af deres store arealmæssige udstrækning og deres høje naturkvalitet er af international betydning. Dette gælder særligt områdets grå/grøn klitter, klitheder og klitlavninger. De er værdifulde, fordi der er tale om store sammenhængende klitområder i noget nær naturlige tilstand. Heraf er især området mod syd et stort sammenhængende areal.

I Natura 2000-området indgår arealer med klitplantage. I det nordlige delområde indgår et større areal af Stenbjerg klitplantage, mens enkelte småplantager findes i det sydlige område.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På Naturstyrelsens hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Naturstyrelsen ejer 90 % af området, så alle ovennævnte landskabs- og naturtyper er repræsenteret.

Tabel A Naturtyper og arter i plejeplanen

Naturtype/art	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	2130	Grå/grøn klit	446
	2140	Klithede	961
	2190	Klitlavning	266
			1673
Skovnaturtyper	9190	Stilkege-krat	1
			1
Ialt			1673
(Levesteder for) arter	1166	Stor vandsalamander	Ikke vurderet

Tabel A viser Naturstyrelsens kortlagte arealer med naturtyper i området. Desuden vises den art fra udpegningsgrundlaget, der forekommer (eller som potentielt vil kunne indfinde sig med den rette forvaltning) i Naturstyrelsens del af området.

Udtrykket "Ikke vurderet" vidner om, at der ikke findes nogen arealregistrering for arter.

Billede 3 Sandmilen ved Lodbjerg

Billede 4 Stenbjerg Klitplantage

Billede 4 Hedelyng, gråris og sandstar på frisk indføget sand.

Billede 5 Vegetation med laver og mosser på en vinterdag

Mål og plejetiltag

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens mål for lysåbne naturtyper, skovnaturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af pleje/drift, som styrelsen forventer at anvende. På et givent areal kan der forekomme mere end én slags pleje/drift, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens bud på omfanget af de enkelte plejetiltag ud fra det foreliggende datasæt. Arealer som mangler i datasættet, vil blive tilsvarende plejet, alt efter deres naturtype.

❖ Lysåbne naturtyper

Der foretages *løbende* pleje ved f.eks. græsning på klitheder på 12 ha. Endvidere er alle arealer med klitnaturtyper underlagt en cyklisk drift med rydning af opvækst og pletvise afbrændinger med års mellemrum.

Der foretages *enkelstående* indgreb i form af understøttelse af naturlig hydrologi på 125 ha i form af lukning af grøfter.

De arealer, der er listet i tabel A som kortlagt klitnatur, indgår mange steder i tæt mosaik med klitnatur uden aktuel registrering som habitatnatur. Selv om denne uspecificerede klitnatur ikke er talt med i datasættet og dermed heller ikke i mål- og plejetabeller, plejes den typisk sammen med den omgivende habitatnatur. Periodens pleje har altså reelt et større omfang end vist i tabellerne.

Tabel B Mål for lysåbne naturtyper

		Periodens mål	Ha (ca.)
2130	Grå/grøn klit	Naturtypebevarende pleje	446
2140	Klithede	Naturtypebevarende pleje	961
2190	Klitlavning	Naturtypebevarende pleje	266
		Forbedring af hydrologi	125

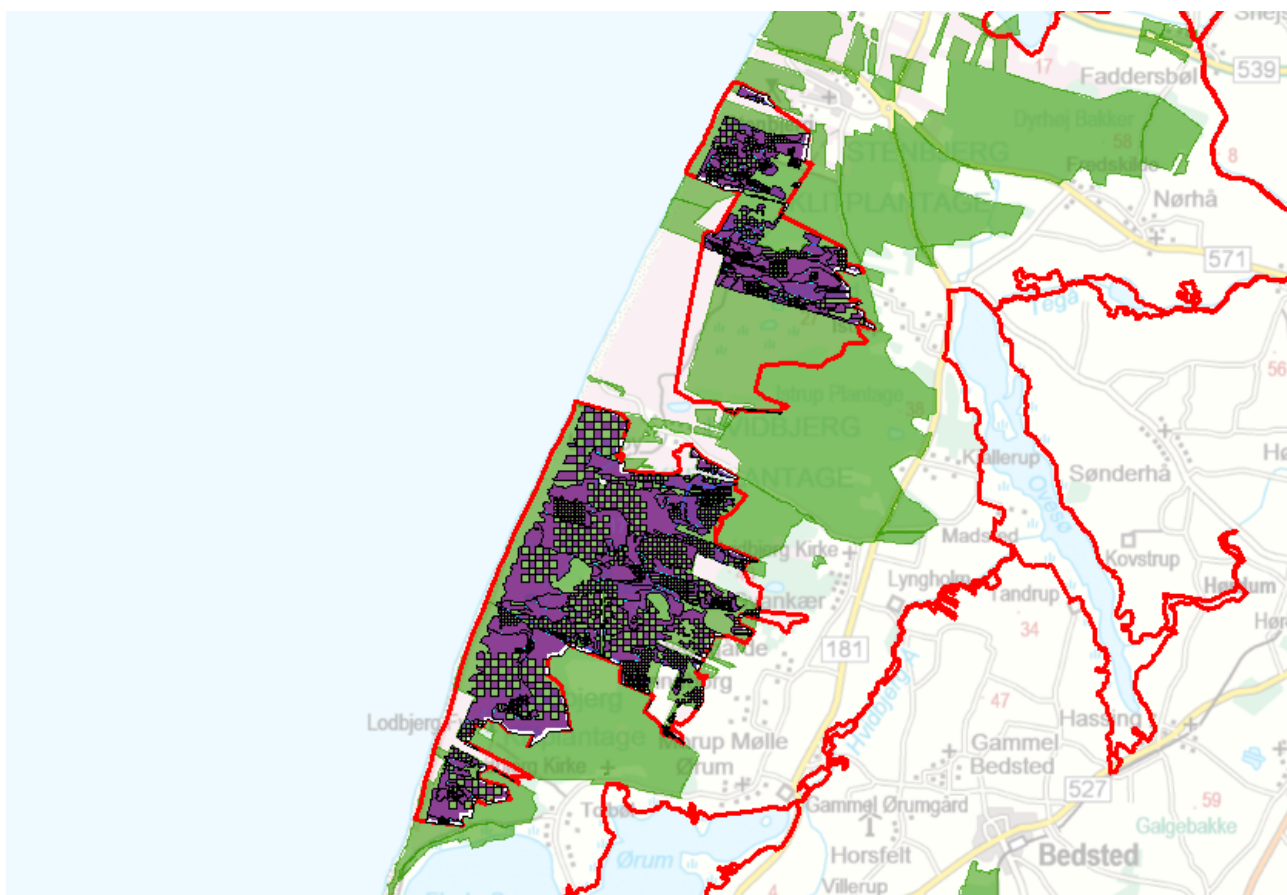
Tabel C Pleje af hensyn til lysåbne naturtyper

		Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
2130	Grå/grøn klit	Rydning af opvækst	eksisterende	446
		Afbrænding	eksisterende	103
2140	Klithede	Rydning af opvækst	eksisterende	961
		Afbrænding	eksisterende	961
		Græsning	eksisterende	12
2190	Klitlavning	Aktiv lukning af dræn og grøfter	eksisterende	125
		Rydning af opvækst	eksisterende	266

I tabel C er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Som det ses, er al plejen allerede foreskrevet/igangsat tidligere.

Billede 6 Kort som viser arealer registreret med lysåbne naturtyper, der løbende plejes (lilla farve). Et rent teknisk problem betyder dog, at den tilsvarende pleje af Naturstyrelsens arealer nord for Hvidbjerg Plantage midt i billedet ikke vises.

❖ Skovnaturtyper

Skovnaturtyper sikres primært ved en skovnaturtypebevarende drift og pleje, og ca.1 ha omfattes af en såkaldt basissikring ([link til definition](#)). Der sker en supplerende sikring ved bevarelse af et antal store træer til henfald på 1 ha.

Tabel D Mål for skovnaturtyper

		Periodens mål	Ha (ca.)
9190	Stilkege-krat	Sikring af naturtypen	1
		Skovnaturtypebevarende drift	1

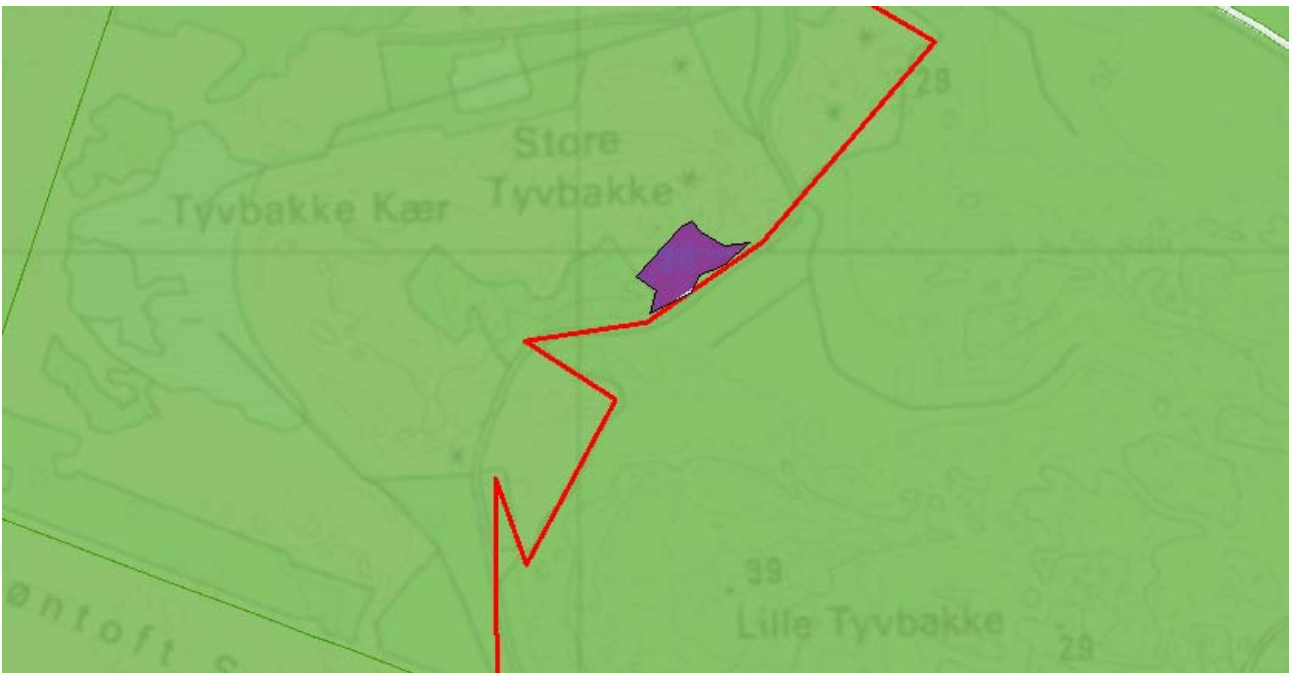
Tabel E Forvaltning af skovnaturtyper

		Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
9190	Stilkege-krat	Basissikring af skovnaturtyper	eksisterende	1
		Ingen jordbearbejdning	eksisterende	1
		Bevarelse af 3-5 store træer pr. ha til henfald	eksisterende	1

I tabel E er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Som det ses, er al plejen allerede foreskrevet/igangsat tidligere.

Billede 7 Skovnaturtype som sikres gennem pleje (lilla farve).

❖ Arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af indsatsen for naturtyperne i området. I nogle tilfælde kan der være behov for en særlig artsindsats. Disse tiltag fremgår af tabel G.

	Periodens mål
1166 Stor vandsalamander	Sikring af artens levested

Tabel F Mål for arter

Tabel G Specifik artspleje

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
1166 Stor vandsalamander	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende

I tabel G er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Som det ses, er plejen allerede foreskrevet/igangsat tidligere.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N43 Klitheder mellem Stenbjerg og Lodbjerg

Natura 2000-området har et areal på 2.918 hektar.

Området består af to store delområder med klitnatur grænsende op til Stenbjerg, Hvidbjerg og Lodbjerg Klitplantager. Her findes nogle af landets fineste arealer med klitnatur samt et værdifuldt fugleliv og flere sjældne planter. Terrænet i området er mod vest kuperet med forskellige tørre klittyper, mens det mod øst er mere jævnt med flere klitlavninger og enkelte småsøer.

I området findes flere naturtyper, som i kraft af deres store arealmæssige udstrækning og deres høje naturkvalitet er af international betydning. Dette gælder særligt områdets grå/grøn klitter, klitheder og klitlavninger. De er værdifulde, fordi der er tale om store sammenhængende klitområder i noget nær naturlige tilstand. Heraf er især området mod syd et stort sammenhængende areal.

I Natura 2000-området indgår arealer med klitplantage. I det nordlige delområde indgår et større areal af Stenbjerg klitplantage, mens enkelte småplantager findes i det sydlige område.

Naturstyrelsen ejer 90 % af området, så alle ovennævnte landskabs- og naturtyper er repræsenteret.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	2130	Grå/grøn klit	446
	2140	Klithede	961
	2190	Klitlavning	266
			1673
Skovnaturtyper	9190	Stilkeke-krat	1
			1
		Ialt	1673

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Skovnaturtyper

I tabel b og c skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen. I dette område gælder det for hele den planlagte indsats.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Forbedring af hydrologi	eksisterende	125
Rydning af uønsket opvækst	eksisterende	1673
Afskrælning eller afbrænding	eksisterende	1064
Græsning	eksisterende	12

Tabel c Planlagt indsats for skovnaturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	eksisterende	1
Ingen jordbearbejdning	eksisterende	1
Bevarelse af store træer til henfald	eksisterende	1

Bilag 2: Miljøvurdering af Natura 2000-plejeplanen

Den enkelte plejeplan skal i henhold til lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde de oplysninger, der følger af bilag 1 i loven.

Der er også udarbejdet en miljøvurdering af Natura 2000-planen, som ligger på Naturstyrelsens hjemmeside: [Miljørapport for Natura 2000-planen](#).

a) Planens indhold og hovedformål samt andre relevante planer

❖ Indhold

Det primære indhold i plejeplanen for Naturstyrelsens areal er en oversigt over planperiodens mål og plejetiltag for naturtyper og arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

❖ Formål

Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen på Naturstyrelsens andel af Natura 2000-området. Indsatsen i 1. planperiode skal sikre eksisterende naturværdier på udpegningsgrundlaget og indlede en proces, der genopretter eventuel akut truet natur under hensyntagen til eventuelle modstridende naturinteresser.

❖ Relevante planer

Plejeplanen følger op på Natura 2000-planen for området. Udover at være omfattet af plejeplanen, er Naturstyrelsens arealer også underlagt andre interne retningslinjer for arealforvaltningen. I det omfang der måtte være modstrid mellem dem og plejeplanen, vil plejeplanen blive fulgt.

En stor del af arealerne er omfattet af fredninger. Arealerne ved Lyngby Hede er omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 26. april 1976 om fredning af Lyngby – Flade Sø. Formålet med fredningen er at sikre det landskabeligt og videnskabeligt værdifulde klitområde mod sommerhusudstyknings. Arealerne ved Lillehav syd for Stenbjerg er delvis omfattet af Fredningsnævnets afgørelse af 2. juli 1955 om fredning af Lillehav, der har til formål at bevare klitlandskabet i uforandret naturtilstand. Endelig er de kystnære arealer syd for Stenbjerg landingsplads omfattet af Overfredningsnævnets kendelse af 31. august 1964 om fredning af arealer mellem Stenbjerg og Vorupør, der har til formål at hindre sommerhusbebyggelse og bevare arealerne i uforandret tilstand.

Arealerne indgik i perioden 2001-2005 i et LIFE-projekt der omhandlede restaurering af klitheden, hvor der blev foretaget omfattende rydninger af plantage og opvækst. Der følges løbende op på denne indsats. Naturstyrelsen har udarbejdet drifts- og plejeplaner for arealerne.

b) Nuværende miljøstatus og nul-alternativet

Områdets nuværende miljøstatus er gennemgået i Natura 2000-planen for det aktuelle område, hvorfor der henvises til denne.

Hvis ikke plejeplanen for 1. planperiode iværksættes, vil de lysåbne arealer blive plejet i henhold til bl.a. Naturstyrelsens naturplejestrategi. Arealerne vil blive drevet uden gødsugning, sprøjtning eller omlægning. Alle forekomster af lysåbne naturtyper vil dog ikke nødvendigvis kunne fastholdes i eller udvikle sig henimod gunstig bevaringsstatus, uden den fremskyndelse af plejen, som plejeplanen kan medføre.

Skovene vil, hvis plejeplanen ikke iværksættes, blive drevet i henhold til bl.a. principperne om naturnær skovdrift, da arealerne er omfattet af Naturstyrelsens strategi om naturnær skovdrift skovdrift og certificeret efter FSC og PEFC-standarden for bæredygtig skovdrift. Det indebærer bl.a. at der arbejdes for at sikre et kontinuerligt skovdække og et stabilt skovklima, foryngelse af skoven baseret på selvsåning og at skoven hverken sprøjtes eller gødes.

c) Miljøforhold i områder, der kan blive væsentligt berørt af plejeplanen

- Den planlagte drift og pleje vil ændre udbredelsen af arter i området samt udbredelse og tilstand af forskellige naturtyper.
- Plejeindgrebene for den lysåbne natur vil påvirke det åbne landskab.
- De planlagte tiltag indebærer endvidere hydrologiske ændringer i området.

d) Eksisterende miljøproblemer

Der er en række trusler mod naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag, herunder næringsstofbelastning, pesticider og gifte, invasive arter, tilgroning og uhensigtsmæssig hydrologi. Truslerne er systematisk beskrevet i Natura 2000-planen for området, hvorfor der henvises til denne.

e) Relevante internationale miljøbeskyttelsesmål

Plejeplanen er en udmøntning af EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver implementeret i dansk lov via miljømålsloven og skovloven. Plejeplanen vil sikre, at areal og tilstand af naturtyper på udpegningsgrundlaget, samt levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter.

I henhold til EU's vandrammedirektiv er det overordnede mål at naturlige vandforekomster opnår "god tilstand". Direktivet er implementeret via miljømålsloven og skal realiseres med vandplanerne. Arbejdsdelingen mellem vandplanerne og Natura 2000-planerne (og dermed plejeplanerne) er således, at vandplanlægningen tager sig af vandkvalitet i vandløb, større søer, kystvande og fjorde, mens Natura 2000-planlægningen tager sig af småsøer og hydrologien på naturarealer som f.eks. rigkær og andre engarealer.

Natura 2000-direktiverne er blandt EU's bidrag til gennemførelsen af en række internationale biodiversitetskonventioner som f.eks. Ramsar-konventionen, Bern-konventionen og Bonn-konventionen, samt delmål 11 og 12 blandt de 20 delmål som blev vedtaget ved partsmødet i FN's biodiversitetskonvention i Nagoya i 2010 (Aichi-målene). Delmål 11 og 12 omhandler netop beskyttelse af naturområder og arter.

f) Planens indvirkning på miljøet

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen væsentlig påvirkning	Redegørelse for indvirkning
Biologisk mangfoldighed	X		Den biologiske mangfoldighed knyttet til naturtyper på udpegningsgrundlaget sikres og øges via rydning af opvækst på klithede, grå/grøn klit og i klitlavninger, suppleret af afbrænding af grå/grøn klit, græsning af klithede og forbedring af hydrologi i klitlavninger. Skovnaturtyperne plejes ved skovnaturtypebevarende drift. Den planlagte drift og pleje fastholder og/eller genopretter naturtyperne på udpegningsgrundlaget med deres karakteristiske arter. Genopretningen af naturtyperne vil typisk ske på bekostning af mere artsfattige og "trivielle" naturtyper.
Befolkningen	X		Mulighederne for rekreative oplevelser i tilknytning til området sikres eller forbedres via et forbedret naturgrundlag.
Menneskers sundhed		X	
Fauna og flora	X		Eventuelle konsekvenser for rødlistede arter, gullistede ansvarsarter eller bilag IV-arter kendt fra området forventes at være positive. En række rød- og gullistede plantearter kendes fra området, heriblandt skotsk lostilk, fin bunke og strand-snerle. Flere sjældne fuglearter, herunder trane og tinksmed, yngler og raster i området. Af bilag IV-arter kan nævnes spidssnudet frø, markfirben, strandtudse, odder og stor vandsalamander, hvoraf den sidste er på udpegningsgrundlaget.
Jordbund		X	
Vand	X		Aktiv lukning af dræn og grøfter vil føre til mere naturlige hydrologiske forhold for de våde naturtyper på udpegningsgrundlaget.
Luft		X	
Klimatiske faktorer		X	
Materielle goder		X	
Landskab	X		Den planlagte ekstensive drift og naturpleje vil opretholde variationen i det lysåbne landskab. Plejeplanen bidrager således positivt til bevarelse af eksisterende landskabelige værdier. Den aktive indsats for mere naturlig hydrologi vil endvidere betyde at der kommer mere vand i landskabet.

Kulturarv, herunder kirker	X
Arkitektonisk arv	X
Arkæologisk arv	X

g) Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Plejeplanen forventes ikke at få negative konsekvenser for miljøet, men vil derimod sikre og forbedre områdets naturgrundlag, med fokus på arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Der vurderes derfor ikke at være behov for foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet.

h) Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

i) Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA -overvågningsprogrammet. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

j) Ikke-teknisk resume

I medfør af lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 er der foretaget en miljøvurdering af plejeplanen for Naturstyrelsens arealer i N43 *Klitheder mellem Stenbjerg og Lodbjerg*. Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen for de pågældende arealer ved at sikre eller forbedre tilstand og bevaringsprognose for de arter og naturtyper, området er udpeget for at beskytte. Hvis ikke plejeplanen iværksættes, vil naturtyperne blive drevet og plejet med vidtgående naturhensyn i henhold til Naturstyrelsens øvrige planer og strategier.

Plejeplanen forventes at sikre og forbedre naturtilstanden i området ved hjælp af ekstensiv drift og pleje af de lysåbne naturtyper på områdets udpegningsgrundlag samt ved genopretning af mere naturlig hydrologi. Dermed sikres og øges de landskabelige værdier også, ligesom flora og fauna der ikke er på udpegningsgrundlaget men en vigtig del af områdets samlede værdi tilgodeses. Plejeplanen forventes endvidere at sikre og forbedre naturtilstanden for skovnaturtyperne på udpegningsgrundlaget ved hjælp af skovnaturtypebevarende drift og pleje.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK-2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00

www.nst.dk